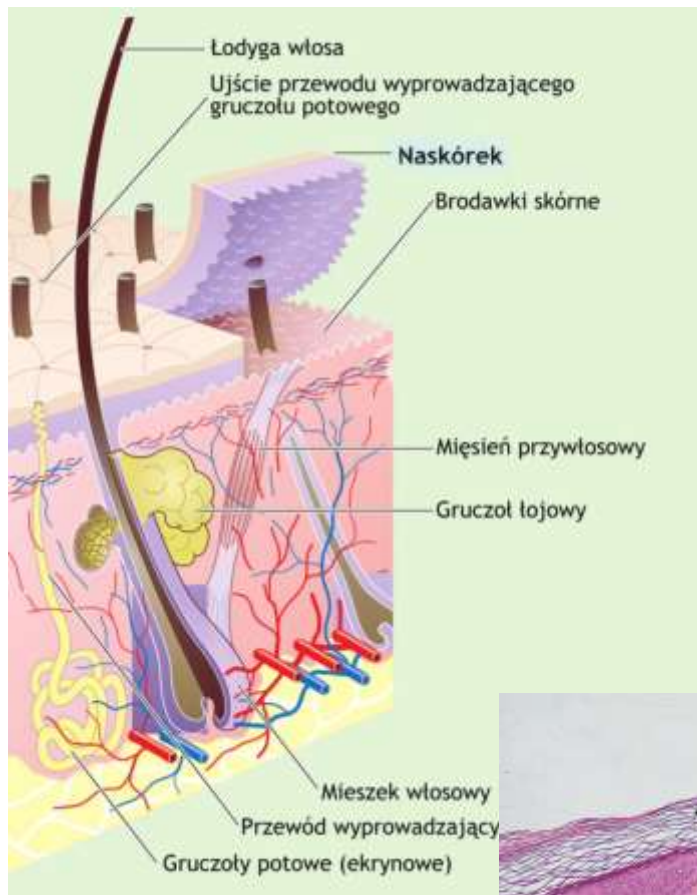

Skóra jest największym narządem człowieka. Stanowi barierę między organizmem a środowiskiem zewnętrznym. Zbudowana z kilku warstw współdziałających funkcjonalnie.

1. Budowa skóry

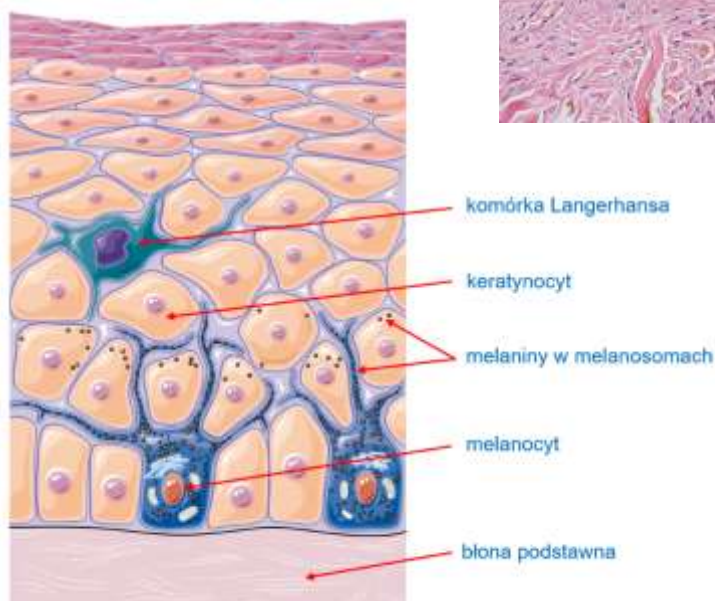

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.
<https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/D73J9mKH0>

1. naskórek
2. skóra właściwa

Źródło: Matt Reinbold, Wikimedia Commons, flickr.com, licencja: CC BY-SA 2.0.
<https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/D73J9mKH0>

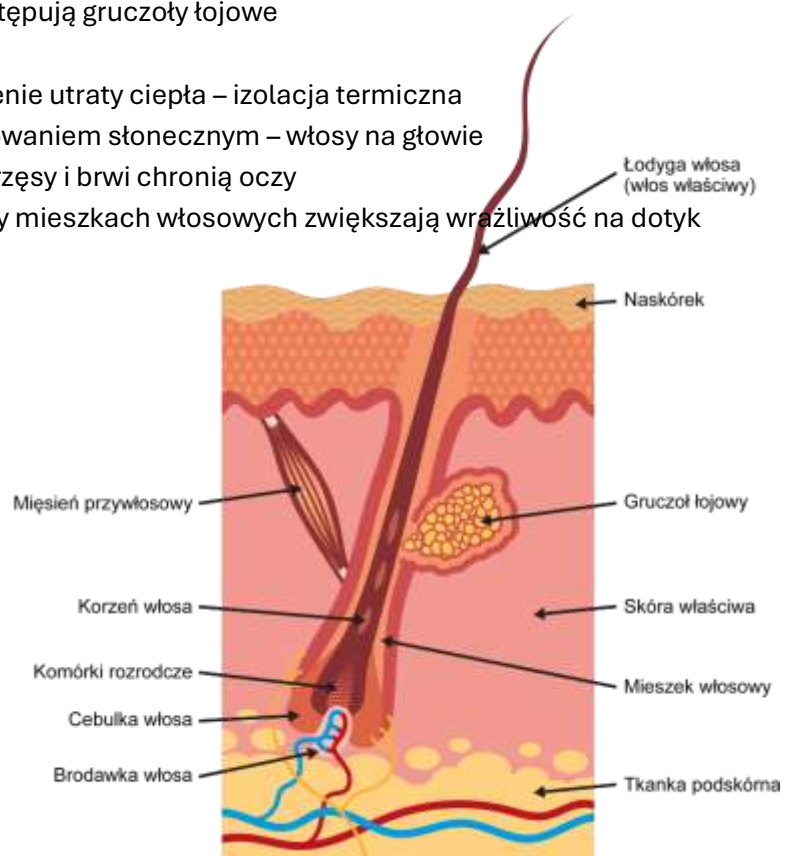
Image(s) provided by Servier Medical Art (<https://smart.servier.com>),
 licensed under CC BY 4.0
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

- naskórek
  - zbudowany z **wielowarstwowego nabłonka płaskiego rogowaciejącego**
  - główne komórki:
    - **keratynocyty** – produkują keratynę, tworzą barierę ochronną
    - **melanocyty** – produkują melaninę chroniącą przed UV
  - warstwa rozrodcza – tu zachodzą podziały mitotyczne
  - warstwa rogowa – martwe komórki wypełnione keratyną
  - funkcje naskórka:
    - ochrona mechaniczna i chemiczna
    - zapobieganie utracie wody
    - ochrona przed drobnoustrojami i UV
- skóra właściwa
  - zbudowana z **tkanki łącznej włóknistej**
  - zawiera włókna kolagenowe i elastynowe
  - obecne naczynia krwionośne, receptory czuciowe, gruczoły potowe i łojowe
  - funkcje skóry właściwej:
    - odżywianie naskórka
    - odbiór bodźców
    - termoregulacja
    - zapewnienie elastyczności i wytrzymałości skóry
- tkanka podskórna
  - zbudowana głównie z **tkanki tłuszczowej** (tkanka tłuszczowa żółta) i **łącznej**
  - funkcje:
    - termoizolacja
    - amortyzacja
    - magazyn energii – gromadzi tłuszcze jako związki zapasowe

2. Wytwory naskórka

- gruczoły skórne
  - gruczoły **potowe**
    - gruczoły cewkowe skręcone zlokalizowane w skórze właściwej
    - przewód wyprowadzający uchodzi na powierzchnię naskórka
    - wydzielina to **pot** składający się
      - = głównie z wody
      - = jonów Cl^- , Na^+ , K^+ i in.
      - = związków azotowych (produkty przemiany materii): mocznik, amoniak (NH_3) / jon amonowy NH_4^+ , kwas moczowy
      - = metabolitów organicznych: głównie kwas mlekowy (nadaje potowi kwasowe pH)
      - = substancji przeciwbakteryjnych
  - funkcje:
    - = termoregulacja – parowanie potu pochłania ciepło i ochładza skórę
    - = wydalnicza – usuwanie wody i soli mineralnych
    - = udział w tworzeniu płaszcza ochronnego skóry (razem z łojem)

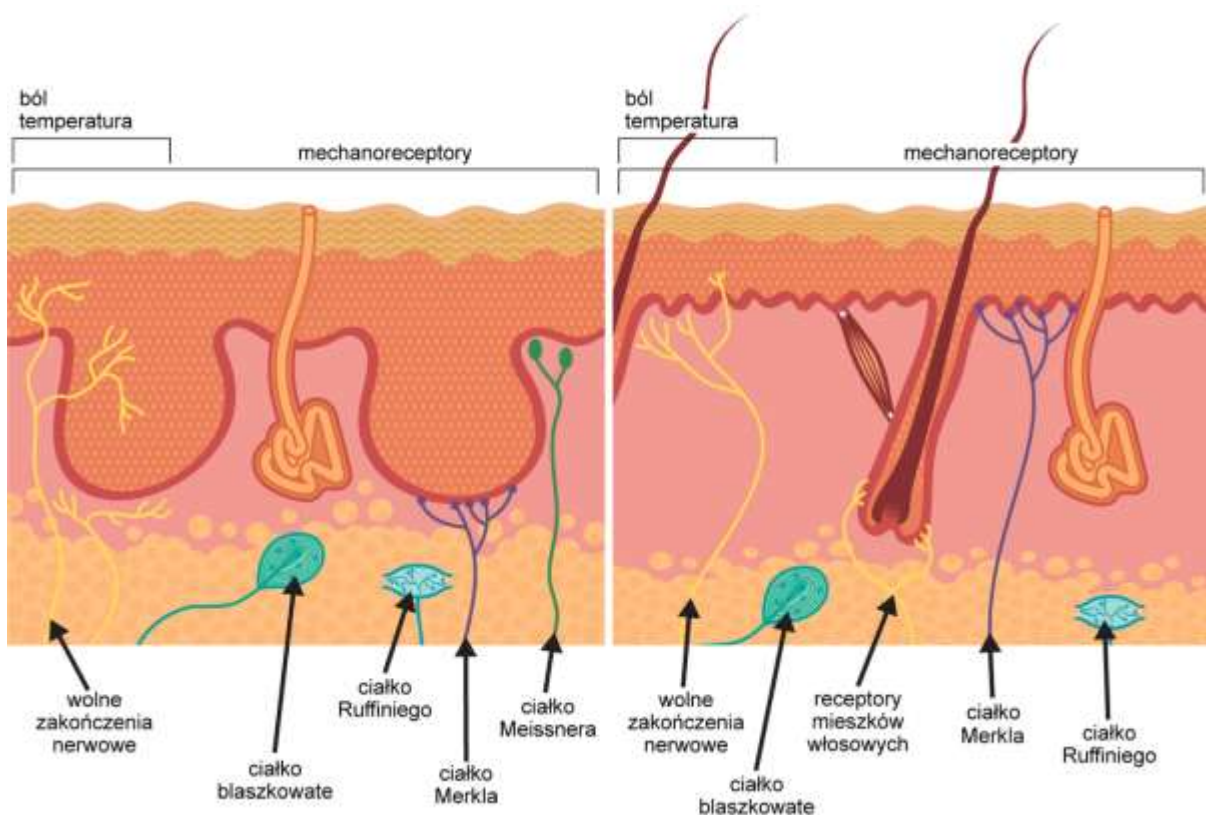
- gruczoły **łojowe**
  - gruczoły związane z mieszkami włosowymi
  - gruczoły pęcherzykowe – wydzielina powstaje w wyniku rozpadu komórek
  - wydzielina to łój, który składa się z wody i substancji tłuszczowych:
    - = triglicerydy i wolne kwasy tłuszczowe (powstające z triglicerydów)
    - = estry wosków
    - = skwalen
    - = cholesterol i estry cholesterolu
    - = dodatkowo są tam związki o działaniu bakteriobójczym i bakteriostatycznym, co wynika m.in. z obecności wolnych kwasów tłuszczowych
  - funkcje:
    - = ochrona włosów przed przesuszeniem i łamaniem, u zwierząt przed namakaniem
    - = zwiększenie elastyczności skóry
    - = ochrona przed wnikaniem drobnoustrojów
    - = współtworzenie płaszcza lipidowego ograniczającego utratę wody
- **włosy**
  - włosy są wytworem naskórka charakterystycznym dla ssaków, są osadzone w mieszkach włosowych i zbudowane są z wielowarstwowych, zrogowaciałych (martwych) płaskich komórek
  - z włosem związany jest mięsień przywłosowy – mięsień stroszący włos
  - przy mieszkach włosowych występują gruczoły łojowe
  - funkcje:
    - ochrona skóry i ograniczenie utraty ciepła – izolacja termiczna
    - ochrona przed promieniowaniem słonecznym – włosy na głowie
    - ochrona mechaniczna – rzęsy i brwi chronią oczy
    - czuciowa – receptory przy mieszkach włosowych zwiększają wrażliwość na dotyk

Źródło: Englishsquare Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.
<https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/D20sH0awW>

3. Receptory skórne

- rodzaje bodźców odbieranych przez skórę
  - dotyk i ucisk
  - wibracje i rozciąganie
  - ciepło i zimno
  - ból
- funkcje receptorów skórnych
  - odbiór bodźców ze środowiska zewnętrznego i wewnętrznego
  - przekazywanie informacji do ośrodkowego układu nerwowego
  - udział w odruchach obronnych
  - umożliwienie precyzyjnej kontroli ruchów dzięki czuciu powierzchniowemu

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o. o., licencja: CC BY-SA 3.0.
<https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/DYgcDvUj9>

Legenda:

- receptor zimna (ciało Krauzego)
- receptory bólu – nocyceptor – wolne zakończenia nerwowe
- receptor dotyku (ciałka Meissnera)
- receptor czucia głębokiego (ciało blaszkowate)
- receptor dotyku i ucisku (ciało Merkla) – wolne zakończenia nerwowe
- receptor ciepła (ciało Ruffiniego)

4. Funkcje skóry

funkcja	co umożliwia ta funkcja	jak działa	elementy skóry
ochronna	ochronę przed urazami mechanicznymi, drobnoustrojami, substancjami chemicznymi, utratą wody oraz promieniowaniem UV	tworzy szczelną barierę; ogranicza parowanie wody; hamuje rozwój drobnoustrojów; pochłania część promieniowania UV	naskórek (wielowarstwowy nabłonek płaski rogowaciejący), warstwa rogowa, keratyna, połączenia międzykomórkowe, płaszcz lipidowy, łój, pot, melanocyty, melanina, włosy, brwi, rzęsy, paznokcie
termoregulacyjna	utrzymanie stałej temperatury ciała mimo zmian temperatury otoczenia	parowanie potu ochładza organizm; zmiana średnicy naczyń krwionośnych reguluje oddawanie ciepła; nastroszenie włosów zwiększa izolację	gruczoły potowe, naczynia krwionośne skóry właściwej, termoreceptory, tkanka tłuszczowa warstwy podskórnej, mięśnie przywłosowe, włosy
czuciowa	odbiór bodźców: dotyku, ucisku, temperatury, bólu, wibracji i rozciągania; szybkie reakcje obronne	receptory odbierają bodźce i przekazują impulsy do OUN; uruchamiają odruchy oraz reakcje świadome	mechanoreceptory, termoreceptory, nocycceptory, receptory przy mieszkach włosowych, zakończenia nerwowe w skórze właściwej i częściowo w naskórku
wydalnicza i osmoregulacyjna	usuwanie części wody, soli mineralnych oraz niewielkich ilości produktów przemiany materii	wydzielanie potu; utrata jonów Na^+ i Cl^- wraz z potem wpływa na równowagę wodno-elektrolitową	gruczoły potowe, naczynia krwionośne skóry właściwej

synteza witaminy D3	wspiera gospodarkę wapniowo-fosforanową i mineralizację kości	pod wpływem promieniowania UV zachodzi synteza witaminy D3 z prekursorów w naskórku	keratynocyty naskórka; dostęp promieniowania UV
odpornościowa	ochronę przed infekcjami oraz ograniczenie namnażania drobnoustrojów na powierzchni skóry	bariera mechaniczna ogranicza wnikanie patogenów; płaszcz lipidowy działa ochronnie; komórki odpornościowe uczestniczą w odpowiedzi immunologicznej	warstwa rogowa, łój, pot, komórki odpornościowe skóry właściwej
magazynująca i amortyzująca	magazyn energii, amortyzacja, ochrona przed urazami oraz izolacja termiczna	gromadzenie tłuszczu; tłumienie urazów mechanicznych; ograniczenie utraty ciepła	tkanka tłuszczowa warstwy podskórnej, tkanka łączna podskórna
regeneracyjna	odbudowę naskórka i gojenie ran; utrzymanie ciągłości bariery ochronnej	podziały mitotyczne w warstwie rozrodczej; przebudowa i gojenie z udziałem tkanki łącznej skóry właściwej	warstwa podstawna naskórka, fibroblasty skóry właściwej, naczynia krwionośne